

Dr Darko Mandić
Veterinarski zavod Titograd
vet. Božidar Nišavić — Ivangrad

Retencija sekundina krava na mliječnoj farmi PTK „Nikšić“ 1977-1979.

Uvod

Proizvodnja i rentabilitet držanja goveda u jednom uzgoju u prvom redu zavise od normalne reprodukcije, koja često može biti poremećena djelovanjem različitih egzogenih i endogenih faktora. Posljedice djelovanja ovih faktora jesu izostajanje estrusa (anestrija), povadanje, produženje servis-perioda i na kraju sterilitet, koji može biti urođen i stečen. Stečeni sterilitet mnogo je češći (70-80%) od urođenog, a najčešće je posljedica raznih nutritivnih deficijencija, nepovoljnih životnih uslova, bioklimatskih faktora, lokalnih infekcija polnih organa (puerperalnih i koitalnih) i opštih oboljenja organizma koja ometaju polne funkcije. Cinjenica je da se najveći procenat oboljenja reproduccionih organa javlja u vrijeme puerperijuma, kada i nastaju razne komplikacije, naročito pri zaostajanju posteljice, s obzirom na kauzalnu vezu sa nastankom hroničnih endometritisa.

Prema današnjim saznanjima nauke, njena etiologija je kompleksne prirode, odnosno za nastanak retencije potrebno je više faktora, bilo pojedinačno ili u raznim kombinacijama. Kao uzroci zaostajanja posteljice najčešće se pominju atonije uterusa, placentalniti, deficitarna ishrana, posebno deficit vitamina — A (13), deficit mikroelemenata, metaboličke smetnje, alergije (2,6), hereditarni faktori (2) i još neki činioci. Međutim, uvijek se posebno naglašava da je glavni uzrok inkarceracija resica u kripta karunkula.

Poslije porođaja, posteljica normalno izlazi iz uterusa u krava za 3—8 časova. Smatra se da je posteljica zaostala, odnosno da je krava oboljela od zaostajanja posteljice, ako ona ne izađe

za 8 — 10 sati poslije porođaja. Međutim, klinička iskustva ukazuju da je nemoguće u svakom slučaju retencije, vremenski razgraničiti zdravo od bolesnog. Napr., samo nekoliko časova produžen placentarni stadijum po pravilu nema nekih težih posljedica, ako se produži na 12 sati, u nekim slučajevima posljedice su još neznačajne, a u nekim mogu imati neželjen razvoj, naročito kada se uzme u obzir kasnija plodnost krava. Zaostala posteljica najčešće visi iz stidnice u većoj ili manjoj mjeri, a mnogo rjeđe cjelokupna zaostane u polnim organima, tako da se spolja ne može primijetiti. Krave sa zaostalom posteljicom prvih 48 časova ne pokazuju znake promjene opšteg stanja, samo se može primijetiti da stoje zgrbljeno i da se povremeno napinju. Trećeg ili četvrtog dana opšte stanje se pogoršava, krava slabije jede, teže diše, a nekada se javi i proliv, dok se količina mlijeka naglo zmanji. Zaostala posteljica vrlo brzo se inficira, tako da sadržaj koji se cijedi iz uterusu jako zaudara. Ovakvo stanje može dovesti do sepse i pijemije, a prognoza izlječenja vrlo često je dubiozna, najčešće zbog razvoja akutnog metritisa.

Podaci o učestalosti retencije sekundina različiti su. Tako su Ilančić i sar. (3) registrovali u jednom štalskom uzgoju istočnofrizijskih krava 19,9% retencija, dok su Pavuna i Šimunić (7) također kod jednog uzgoja istočnofrizijskih krava evidencirali retenciju u 17,9% slučajeva. Ispitujući jedan uzgoj domaće simentalke pasmine goveda Ilančić i Pavuna (4) utvrdili su zaostajanje posteljice u 9,9% slučajeva. Penavin i sar. (9) naglašavaju da se retencija sekundina u visoko mliječnih (crnošarih) krava na poljoprivrednim imanjima prosječno javlja kod 10,3 — 20,5% plotkinja, i naglašavaju da u pojedinim vremenskim intervalima može dostići i mnogo veći procenat.

Materijal i metoda rada

Pojava zaostajanja posteljice ispitivali smo u toku tri godine — 1977, 1978, 1979, u industrijskom načinu držanja istočnofrizijskih, visoko mliječnih krava, na mliječnoj farmi PTK „Nikšić“ u Nikšiću. Krave su bile smještene u savremeno građenim štalama, a držane su u veznom sistemu, sa automatskim uređajima za pojenje i izđubriavanje. U svakoj štali nalazile su se po dvije stotine krava, različite starosne strukture (od 3 — 12 godina), srednje kondicije, sa prosječnom mliječnošću od 3 400—4 600 l. mlijeka za 305 dana laktacionog perioda.

Ukupno smo pratili tok izbacivanja posteljice u 1 272 krave, koje su se u intervalu od tri godine otelile ili pobacile (abortirale).

U svim slučajevima zaostajanja posteljice vršena je manuelna ekstrakcija, uz primjenu odgovarajuće terapije. Samo vađenje posteljice vršeno je od 1 — 3 dana poslije partusa. Zahvat je vršen

pažljivo i oprezno uz nastojanje da nikada ne traje duže od 10—15 minuta. Ukoliko se nije postizao uspjeh, zaključivali smo da demarkacija još nije bila stvorena, pa smo tretman odgađali za sljedeći dan, uz primjenu odgovarajućeg simptomatskog liječenja.

Rezultati istraživanja i diskusija

1. U promatrana 1 272 teljenja na mlječnoj farmi PTK »Nikljice kod 194 krave, odnosno u 15,2% slučajeva. Za ovako prilično visok procenat zaostajanja posteljice smatramo da ima više razloga. Pri ovim razmatranjima u prvom redu mora se svakako, uzeti u obzir štalski način držanja, bez kretanja i paše, kao i često nedovoljno izbalansirana i deficitarna ishrana, posebno nedostatak mikroelemenata i vitamina. Ujedno smo zapazili da je do zaostajanja posteljice u dosta slučajeva dolazilo u krava koje su prosječno davale više mlijeka kroz laktacioni period, kao i činjenicu da je pojava zaostajanja posteljice bila češća u krava u kojih je period zasušenja bio kraći. Kod 54 (27,8%) krave koje su se telile više puta, a koje su pri posljednjem teljenju imale retenciju, utvrdili smo da su u prethodnom pripusnom periodu bolovale od raznih oblika endometritisa.

U mnogim radovima koji obrađuju ovaj problem naglašava se da učestalost zaostajanja posteljice u krava dobrim dijelom zavisi od mliječnosti, što se objašnjava činjenicom da se za vrijeme povećane proizvodnje mlijeka iz organizma izlučuju veće količine bjelančevina, vitamina, kalcijevih i fosfornih soli, mlječnog šećera itd. Svakako da nedostatak ovih materija dovodi i do smanjenja rada muskulature uterusa, čime je otežano i odljubljivanje placentе. Neki autori (7) pretpostavljaju da u visoko mliječnih krava predominacija prolaktina može da ima uticaja pri zaostajanju posteljice. No, kako se dešava da posteljica zaostane u krava sa malom laktacijom, iako ne tako često, to se ovo ne može smatrati kao zaseban faktor, već uvijek treba uzeti u obzir i druge momente koji mogu imati izvjestan uticaj. U našem radu nalazili smo veliki broj retencija (41,3%) u krava gdje je period zasušenja bio kratak (do mjesec dana), koje smo objašnjavali produženim djelovanjem prolaktina, što je imalo za posljedicu slabljenje motorike uterusa. Jedno od naših zapažanja odnosi se na pojavu da je do zaostajanja posteljice pretežno dolazilo u starijih krava, koje su imale više teljenja. To se objašnjava činjenicom što se sa starošću i većim brojem teljenja smanjuje tonus muskulature uterusa i što stoga dolazi do hormonalne neuravnoteženosti.

Posljedice nastale zbog zaostajanja posteljica, kada smo uzeli u obzir dalju reprodukcionu sposobnost oboljelih krava u ispitivanoj farmi, bile su sljedeće:

1. Zbog neplodnosti je izlučeno	31,9 ^o / _o
2. Servis-period preko 180 dana	22,2 ^o / _o
3. Servis-period od 80 — 180 dana	18,8 ^o / _o
4. Servis-period ispod 80 dana	27,1 ^o / _o

U vrijeme naših istraživanja (1977-1979) na ovoj farmi nije bilo ni jedno uginuće, niti prinudno klanje krava, koje bi bilo posljedica zaostale posteljice. Kada razmatramo pitanje dužine servis-perioda, onda polazimo od pretpostavke da je fiziološki tolerantna granica krava maksimalno 120 dana, a u našem slučaju unutra te granice koncipiralo ih je svega 57 (29,4^o/_o).

Dosta veliki ekonomski gubici nastaju u krava sa zaostalom posteljicom, zbog dugog laktacionog perioda, a s obzirom na veliki broj dana u kojima je proizvodnja mlijeka vrlo niska, ta proizvodnja ne može pokriti ni troškove držanja krave. Ne smije se zanemariti ni to što je otklanjanje zaostale posteljice skupčano sa finansijskim izdacima, pogotovo što jedan određeni broj krava zahtijeva naknadna i produžena liječenja uterusa, da bi došlo do ponovne koncepcije. U našem slučaju takvo liječenje je provođeno u 157 (80,9^o/_o) krava.

Da bi se izbjeglo zaostajanje posteljice u ovako visokog procenta plotkinja, smatramo da treba posvetiti mnogo veću pažnju određenim nužnim preventivnim mjerama. Jedan je od faktora prevencije dobra, kvalitetna i izbalansirana ishrana, posebno u drugoj polovini graviditeta, uz dodavanje mineralnih materija i vitamina. Nije dovoljno ako su zastupljeni svi ovi ingredijenti, nego mora postojati i određeni balans između njih. Dobro izbalansiran obrok znači i normalan promet materija u organizmu.

Svakako da pravovremeno provođenje zasušenja krava pred teljenje, kao i održavanje potrebne higijene, posebno pri porođaju i u puerperijumu mogu u mnogome doprinijeti da se smanji broj krava u uzgoj sa zaostalom posteljicom.

Sa stanovišta ekonomike industrijalizovane proizvodnje u govedarstvu na ovom imanju, bilo bi interesantno izračunati gubitke koji proističu od zaostajanja posteljice u krava (povećani troškovi liječenja, isključivanje krava iz uzgoja, uginuća i oboljenja teladi, smanjena količina mlijeka, povećan broj osjemenjavanja i drugi gubici).

Z a k l j u č a k

1. U promatrana 1 272 teljenja na mlječnoj farmi PTK »Nikšić« u Nikšiću, tokom 1977, 1978. i 1979. došlo je do retencije sekundina kod 194 krave, odnosno u 15,2^o/_o slučajeva.

2. U 27,8% krava sa zaostalom posteljicom ustanovljeno je da su u prethodnom servis-periodu bolovale od raznih oblika endometritisa.

3. U 157 (80,9%) krava sa zaostalom posteljicom došlo je do komplikacija poslije manualnog vađenja i primjenjene terapije, a posljedica su bili hronični endometritisi, različitog stepena.

4. U krava koje su bile starije, odnosno koje su se više puta telile, mnogo češće je dolazilo do zaostajanja posteljice.

5. Posljedice zaostajanja posteljice bile su hronični endometritisi i sterilitet plotkinja (visok postotak izlučenih krava 31,9%, produžen servis-period 41,0%), kao i veliki ekonomski gubici u mlijeku i mesu, te materijalnim izdacima zbog liječenja.

RETENTIO SECUNDINARUM IN COWS DURING THE YEAR 1977—1979 IN AGRICULTURE FARM »NIKŠIĆ«

par

Dr. Darko Mandić

Veterinary Institute — Titograd

Božidar Nišević

Veterinary Station — Ivangrad

Summary

Retentio secundinarum in cows in Agriculture farm »Nikšić« in the year 1977, 1978 and 1979 was established in 15,2% of cases. 27,8% of cows with retained placenta had been affected by endometritis in the preceding servis period. In 80,9% of cows chronic endometritis and temporary sterility occurred after the placenta had been removed. The placenta was more frequently retained in animals advanced in age, which had calved several times.

LITERATURA:

- Fincher M. G.: Retained placenta. J. Am. vet. Mem. Ass. 99, 395-404, 1941.
Götze R.: Untersuchungen Gedanken und Erfahrungen zur Retentio secundinarum des Rindes. Dtsch. tierärzte Wschr. 49/50, 598-601, 1942.
Ilančić D., Penavin V., Šehović J.: Veterinaria 13, 2, 175-183, 1964.
Ilančić D., Pavuna H.: Stočarstvo 3-4, 119-129, 1965.
Ising W.: Dis. 1-138, Giessen, 1964.
Oklješa B.: Porodiljstvo domaćih životinja, Zagreb, 1957.
Pavuna H.; Šimunić B.: Zuchthögiene 2, 4, 164-170, 1967.

- Penavin V., Lokvančić H., Mutevelić A.: Veterinaria 24, 2, 209-214, 1975.
- Penavin V. i sar.: Zbornik III kongresa veterinarara I vet. tehn. Jugoslavije, 433-435, Sarajevo 1968.
- Rieman A. TH.: Retentio secundinarum bovis. Medlemsbl. Dvölaegeforen 37, 445-454, 1954.
- Romington M., Berousek C. R., Kuhlman A. H., Gallup W. D.: The carotene requirements for reproduction in Gyernesen — Cattle. J. Dairy Sci. 36, 52-56, 1953.
- Šipilov V. S., Rubcov V. T.: Veterinaria 3, 41, 65-69, Moskva 1964.
- Varadin M.: Veterinaria 3, 289, Sarajevo 1963.